

**ПОЉОПРИВРЕДНА САВЕТОДАВНА И
СТРУЧНА СЛУЖБА ВАЉЕВО**



**Бирчанинова 128 А, 014/3519-390, 3519-391
e-mail: pssvaljevo@open.telekom.rs**

**Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде
Сектор за рурални развој
www.psss.rs**

Билтен бр. 9

Ваљево, 10.09.2012. година

Назив билтена: Актуелни савети из пољопривредне производње за месец
септембар

Садржај:

- Производња садница шљиве;
- Пожегача.

Аутори:

Дипл. инг. Драгољуб Драгојловић
Дипл. инг. Ђорђе Совиљ

Тираж:

350 примерака

ПРОИЗВОДЊА САДНИЦА ШЉИВЕ

ПРОИЗВОДЊА ПОДЛОГА ЗА ШЉИВУ

Подлога је воћка добијена генеративним или вегетативним путем на коју се калема одређена сорта шљиве. Подлоге које добијамо генеративним путем називају се сејанци (дивљачице) док се подлоге добијене вегетативним путем називају младице (изданци).

У расадничкој производњи као подлога за калемљење шљиве највише се користе сејанци џанарике. Семе се узима из матичног засада за производњу семена а у недостатку овог матичњака семе се може сакупљати и са стабала џанарике из природних популација. Боље је узимати семе са проверених матичних стабала џанарике јер постоји ризик да семе буде недовољне клијавости а сејанци неуједначене бујности.

Плодове џанарике треба обрати у периоду између физиолошке и технолошке зрелости. Семе се од меснатог дела плода одваја испирањем, просуши се и класира. Класирањем се одбацују штуре и ситне семенке, што је веома битно како би се касније добили уједначени сејанци.

Да би семе џанарике могло нормално да клија потребно је да семе прође период јаровизације. У току јаровизације долази до биохемијских процеса, разлажу се инхибитори, омекшава опна и коштица, котиледони бубре и клица се развија. То се постиже у току 90 до 120 дана на температури од 0 до 7 степени целзијуса, у присуству ваздуха и при умереној влажности. Јаровљење семена може да се обави: сетвом семена у јесен, стратификовањем, јаровљењем семена у пвц кесам у фризицеру.

У јесен се сеје нестратификовано семе које ће период јаровизације провести у земљишту. Јесења сетва семена је мање сигурна и зависи од временских услова а штете могу нанети и мишеви, волухарице и птице. Стратификовање је поступак где се семе меша са супстратом (песак или ситан шљунак) и ставља у сандуке. Сандуци са стратификованим семеном чувају се у хладним просторијама и семе треба редовно заливати. Стратификовано семе се сеје у семениште током марта месеца. Потребно је око 500 килограма по хектару семена џанарике. Сеје се ручно у бразде на дубину од 4 до 5 цм, а може се сејати и машински (сејалице за стрна жита) при већој производњи сејанаца. Поред сејања у редове-бразде сетву је могуће обавити у пантљике. Свака пантљика састоји се од 6 редова, који су удаљени један од другог 20 до 30 цм а у реду размак при сетви је 4 до 5 цм. Растојање између пантљика треба да је 130 цм.

Нега сејанаца састоји се у редовном окопавању, плевљењу корова, проређивању и вађењу слабо развијених сејанаца чиме се постиже њихова добра уједначеност, прихрањивању, заливању и заштити од проузроковача болести и штеточина.

Сејанци се из семеништа ваде одмах после опадања лишћа у јесен (крај октобра – почетак новембра), класирају се и саде у растило или се трапе ако се саде у пролеће. Сејанци џанарике морају да буду здрави, зрели и неоштећени. На основу развијености кореновог система и дебљине кореновог врата обавља се класирање. У прву класу се стављају сејанци са добро развијеним кореновим системом са најмање 5 жила, од којих је сржна жила скраћена на 15 до 20 цм а бочне жилице на 5 цм. Надземни део сејанца мора да буде дужи од 25 цм са пречником изнад кореновог врата од 4 до 6 мм. У другу класу се сврставају сејанци са добро развијеним кореном али са пречником у висини кореновог врата мањим од 4 мм. У трећу класу спадају сејанци са слабо развијеним кореном и они се не користе за садњу.

Сејанце прве класе најбоље у јесен посадити у растилу. Растило је део расадника у коме се саде, гаје и где се врши калемљење подлога а затим окалемљене воћке негују док се не произведу саднице за садњу на сталном месту. Садња се обавља у редове на растојању 120 цм између редова а у реду 15 до 20 цм. Може се садити и на мањем међуредном растојању уколико су мање површине и ако се земљиште обрађује ручно. Посађени сејанци скраћују се на 1 до 2 пупољка јер калемљење треба обављати на једногодишњим прирасту због бољег пријема пупољка.

Нега подлога у растилу обезбеђује да подлоге буду здраве, доброг пораста, да имају жељену дебљину у пределу калемљења, да су виталне и да се добије преко 95 % подлога способних за калемљење. У растилу је потребно редовно сузбијати коров међуредном обрадом и обрадом у реду. Прихрањивање азотним и фолијарним ђубривима је корисно али треба водити рачуна о количини и времену ђубрења како подлоге не прерасту за калемљење или да не уђу у зиму недовољно сазреле. Заливање подлога је обавезна мера са којом треба почети одмах после садње. Посебно је значајно да се подлоге добро залију на 10 до 15 дана пред окулирање уколико настане суша. Овим заливањем утиче се на лакше одвајање коре подлоге од дрвета.

ПРОИЗВОДЊА КАЛЕМ ГРАНЧИЦА ШЉИВЕ

Калем гранчице сората шљиве производе се у матичном засаду који је специјално подигнут за ту намену. Матични засад је просторно изолован од других засада шљиве и под сталном је стручном контролом. Ово је посебно значајно како би се добиле здраве и сортно чисте калем гранчице. Калем гранчице не треба скидати пре ступања матичних стабала у период родности. Да би се добио већи број квалитетних калем гранчица изводи се оштрија резидба матичних стабала. Калем гранчице треба узимати са периферног дела круне, гранчице које имају лисне пупољке и користити само средњи део гранчице. Вршни део калем гранчице обично није довољно зрео а пупољци при основи гранчице нису довољно развијени. Скинутим калем гранчицама за калемљење очењем на спавајући пупољак одстрањује се лиска са делом лисне петелке, везују се у снопове од 50 до 100 гранчица и обележавају. Снопови се умотавају у влажне крпе или новину и стављају у пластичне кесе. Овако спремљени снопови могу се чувати на хладном месту неколико дана до калемљења.

КАЛЕМЉЕЊЕ

Калемљење је најважнији начин размножавања воћака. Калемљењем се сједињавају подлога и калем гранчица у нову животну заједницу – калем. Постоји више начина калемљења али је за расадничарску производњу најзначајније калемљење очењем (окулирањем) на спавајући пупољак. Поред овог начина калемљења шљива се може калемити простим или енглеским спајањем, спајање са стране, на исечак и калемљење под кору.

За калемљење је потребно на време припремити потребан алат, прибор и материјал. Од алата потребан је калемарски нож, нож кресач, воћарске маказе, воћарска тестерица и др.

Калемарски нож за окулирање је универзалан и може се користити и за друге начине калемљења. Овај нож на врху има тупо проширење којим се одваја кора подлоге. Мора бити оштар, чист и израђен од нерђајућег челика.

Нож кресач се користи за чишћење подлоге од избојака и заглађивања пресека код калемљења на зрело. Воћарске маказе се користе приликом припреме подлога за калемљење, приликом скидања калем гранчица и уклањања листова са њих. Маказама се скрађује окулант, одсецају избојци и превремене гране. За везивање калема и учвршћивање калем гранчице уз подлогу употребљава се различито везиво: гумене траке, пластичне траке, рафија и др. За калемљење очењем најчешће се користе гумене траке јер су јаке, довољно чврсте и еластичне. Предност гумених трака је што временом сама пуца и спада па се не мора попустати због њене еластичности, сечи и скидати као други материјали. Калем восак се користи код калемљења на зрело. Има задатак да изолује калем од спољних утицаја и да обезбеди срашћивање ране и пријем калема.

ПРОИЗВОДЊА САДНИЦА ШЉИВЕ КАЛЕМЉЕЊЕМ ОЧЕЊЕМ НА СПАВАЈУЋИ ПУПОЉАК

Ово је најзначајнији и највише примењиван начин калемљења шљиве. Његове предности у односу на остале начине огледају се у:

- Калем гранчице се рационално користе
- Масовна производња садница шљиве
- Висок проценат пријема
- Висока продуктивност калемара
- Приликом калемљења не праве се велике ране на подлози и не употребљава се калем восак
- Саднице које се добију су уједначеног квалитета

Калемљење се обавља током августа, почетком септембра. Подлога је тада активна а пупољци на калем гранчици оформљени. Код овог калемљења пупољци остају у стању мировања до следећег пролећа. На две недеље пре почетка калемљења треба утврдити колико подлога има у растилу способних за калемљење да би се обезбедио довољан број пупољака, потребан алат и материјал за калемљење као и ангажовање потребног броја калемара. Подлога се за калемљење припрема тако што се на 15 до 20 дана пред калемљење одстрањују бочне гранчице са подлоге до и мало изнад места где ће се калемити. На месту окулирања подлога треба да је дебљине од 6 до 10 мм. Калем гранчице се припремају тако што се после скидања са матичних стабала одамах са њих поскида лишће а остави се 1/3 лисне дршке. До момента калемљења етикетирани снопови гранчица замотани у влажне крпе чувају се у прохладној просторији.

Техника калемљења састоји се од:

- Прављења уреза у облику слова Т на подлози
- Скидање пупољака са калем гранчице
- Стављање пупољка у урез на подлози
- Везивање калема

Урез на подлози, у облику слова Т прави се тако што се калемарским ножем засече кора подлоге попреко у дужини око 1 цм, затим се од средине тога реза засече други рез надоле у дужини 2 до 3 цм.

Тупим делом врха калемарског ножа кора се мало раздвоји од дрвета лево и десно на делу где се спајају пресеци. Чим је направљен урез на подлози скида се брзо пупољак са калем гранчице. Пупољак се скида једним потезом ножа. Калем гранчица се узима у леву руку, врхом окренута према телу, калемарским ножем се на 1,5 до 2 цм испод пупољка засече и скида се пупољак са кором и једним тањим слојем дрвета до 1 цм изнад пупољка. Скинути пупољак се држи за петељку и увлачи под отворену кору на врху Т реза. Пупољак треба да буде испод хоризонталног пресека Т реза најмање 0.3 до 0.5 цм. Уколико је дужина коре већа и не улази у направљени пресек на подлози онда се вишак коре одсече како би пупољак добро налегао на дрво. Уметнути пупољак се веже са неким од везива одозго надоле. Након 2 недеље може се установити да ли је калемљење успело. Ако део лисне петељке при додиру прстом отпадне то је знак да је калемљење успело а ако се тешко одваја од пупољка значи да се пупољак није примио.

Нега окуланата у растилу састоји се у попуштању везива око 15 до 20 дана после калемљења да не би дошло до урастања везива, изузетак су гумене траке које се не попуштају. У пролеће пред почетак вегетације подлога се скрађује маказама изнад окалемљеног окца. Основа пресека треба да буде 2 до 3 мм изнад основе окца а косина пресека треба да је под углом око 20 до 30 степени насупрот окалемљеном окцу. Изданке из подлоге треба редовно уклањати као и младаре до висине око 50 цм од земље како би се подстакло пораст вођице. У току вегетације редовном обрадом земљишта сузбијају се корови и одржава земљиште у растреситом стању. Што се тиче ђубрења саднице се могу прихранити са азотним ђубривом као и фолијарним ђубривима преко лишћа. Претерано ђубрење азотним ђубривима може довести до продужења вегетације, не довољног сазревања садница, добијању превише бујних садница које су мање отпорне према ниским зимским температурама. Саднице је потребно заливати уколико наступи сушни период и редовно штитити од проузроковача болести и штеточина. Растило мора бити под контролом овлашћених служби које ће редовно прегледати растило на присуство вируса шарке шљиве и рака корена како би се произвођачима понудиле здраве и сортно чисте саднице одговарајућих сорти шљиве.

Дипл. инг. Ђорђе Совиљ

ПОЖЕГАЧА

У народу се још назива и Маџарка, Бистрица Плава шљива, Ћустендилска шљива и др. Пореклом је из Азије. У Европу (у Грчку) је дошла пре нове ере. Распрострањена је у Европи и Северној Америци. Некада је била водећа сорта шљива код нас. Сазрева крајем августа и почетком септембра, а на већим надморским висинама и касније. У хладњачама плод се може чувати до месец дана.

Стабло Пожегаче на изданачком корену је средње бујно, а на корену џанарике бујно. Дебло Пожегаче је осетљиво на измрзавање, нарочито на југозападним положајима. Круна је густа, пирамидална, одликује се великом носивошћу. Гране су еластичне и ретко се ломе под теретом рода. Може се калемити на џанарику и белошљиву. Касно листа, нарочито клонови познати у народу као „познице“.

Пожегача је осетљива на пламењачу, рђу, рогац, а нарочито је осетљива на шарку шљиве, што јој и ограничава даље гајење и ширење као сорте. Осетљива је на штитасту ваш која брзо суши стабла. Није осетљива на монилију, а мање је осетљива на напад шљивиних оса.

Цвета касно и експлозивно, а један пупољак садржи 1,3 цвета. Самооплодна је, па може да се гаји у моносортним засадима без опрашивача. Лако се прилагођава различитим климатским и земљишним условима. Најбоље резултате постижена гајњачама и лакшим смоницама на источним, северо-источним и северним положајима. Западни положаји нису погодни за гајење, јер пати од недостатка воде, плодови су ситни и опадају, нарочито на изданку.

Почиње да рађа у четвртој години и рађа редовно и обилно уз примењену пуну агротехнику.

Пожегача се класично реже у периоду формирања круне, а касније се изводи мо проређивање без прекраћивања граница.

Због осетљивости на шарку шљиве, при избору парцеле за подизање засада мора се бити веома обазрив. Код нас је шарка толико раширена да је мало чистих подручја, а ако се неко одлучи да подиже засад, онда он мора бити у строго изолованом подручју, практично тамо где се до сада није гајила шљива и да у окружењу нема засада шљиве. Саднице морају бити здраве, сортно чисте и да потичу из контролисаних засада.

Плод Пожегаче је ситан, просечне тежине око 17 г, неправилно јајаст, модро плаве боје, покривен сивим пепељком. Има бразду по дужини плода. Месо је златно жуте боје, чврсто, сочно, слатко накисело, ароматично, одличног квалитета. Коштица је ситна и лако се одваја од меса, типична цепача. Плод се дуго држи на грани и добро подноси транспорт. Плодови имају вишеструку употребну вредност. Користи се за потрошњу у свежем стању, сушење, у прехранбеној индустрији и производњи ракије. Ситан плод приликом продаје представља озбиљну сметњу. У природној популацији Пожегаче постоје клонови са крупнијим плодовима, каснијим цветањем, слабијом и бољм родношћу. У свету и код нас одабрани су крупнији клонови, али се у прозводној пракси нису озбиљније раширили. Има и клонова који су толерантни на шарку.

Шта даље са овом сортом велика је дилема не само код произвођача, већ и код научних институција, управо због њене преосетљивости на вирус шарке шљиве.

Дипл. инг. Драгољуб Драгојловић